

Nr 24.

Av herr **Lindberg**, *angående effektivisering av förberedelserna till arbeten för motverkande av arbetslöshet.*

Under nuvarande situation på arbetsmarknaden har det visat sig att kommunerna icke varit rustade och icke heller har planerat för arbeten, som skulle komma till utförande i tid så snart en befarad arbetslöshet inträder. Orsaken till denna bristande förberedelse synes vara att söka i den omständigheten, att inom landet kunnat upprätthållas en full sysselsättning under en följd av år. Den nyligen genomförda kommunsammanslagningen får måhända tillskrivas en del av ansvaret för den bristande beredskapen.

Emellertid torde orsakerna till den bristande beredskapen vara att söka också på andra områden. Som det nu är ordnat synes splittringen vara alltför stor. Det är med andra ord för många myndigheter som har med statens arbetsuppgifter att skaffa. Visserligen skulle arbetsmarknadsstyrelsen utgöra det samordnande organet på detta område, men denna styrelse sorterar under socialdepartementet, och detta departement har icke statens affärsdrivande verk under sin domvärjo. De flesta arbetsuppgifterna synes nämligen ligga hos järnvägsstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen samt hos post och telegraf. Dessa verk sorterar under kommunikationsdepartementet.

Skall den nuvarande ordningen bestå då måste arbetsmarknadsstyrelsen utrustas med högst vidgade befogenheter och tillföras helt andra resurser än dem den nu har till sitt förfogande. Arbetsmarknadsstyrelsen måste tillföras en stab av tekniker, ingenjörer och arbetsledare samt dessutom en omfattande maskinpark och arbetsmaterialier av skilda slag. Fråga är om icke beredskapsarbeten, drivna i helt statlig regi, under sådana förutsättningar kommer att ställa sig alltför kostsamma och dessutom ge sysselsättning åt för få människor. Det har uppgivits i något sammanhang att kostnaden för en dags beredskapsarbete betingat ett pris, per beredskapsarbetare, av ca 100 kronor. Denna kostnad kommer säkerligen, därest full planläggningsteknik och maskinell upprustning sker, att väsentligt öka. Då det vidare torde vara så att de verk, som förfogar över såväl expertis som redskap och maskiner, icke kan låna ut något av dessa sina tillgångar, torde arbetsmarknadsstyrelsen icke kunna driva arbeten av större omfattning med mindre stora kostnader lägges ned på upprustningen. När därtill kommer att maskinpark och verktyg icke kommer till användning annat än under korta tidsperioder, blir anskaffnings- och underhållskostnaderna onormalt höga. Dröjer det sedan

några år innan hela denna utrustning kommer till sin speciella användning på nytt, blir den föråldrad och av det skälet mindre användbar. Hur man ser saken blir det dyra och kanske i vissa fall fullständigt onödiga investeringar. Den mänskliga arbetskraften är emellertid svårare att erhålla. Experter av det slag det här är fråga om är i allmänhet icke omedelbart efter antagandet beredda att börja sin verksamhet på fältet.

Under nu påtalade förhållanden förefaller det mera rationellt att låta dessa arbeten lyda under de verk, som ändock måste ha teknisk personal, arbetsledare, maskiner och övriga redskap för sitt normala behov. För dem blir det endast fråga om en utökning, vilket givetvis faller sig betydligt lättare än att helt nyupprusta. Kostnaderna för dessa verk med en upprustning lämpad för beredskapsarbeten måste bli blygsammare men ändock mera effektiv än en nyetablering. Genom en organisatorisk omändring av nu föreslagna art förefaller det som om staten, om den icke direkt sparar pengar, dock skulle kunna ha en beredskap funktionsduglig efter kort varsel och till rimliga kostnader.

Genom sin förmedlingsverksamhet är det arbetsmarknadsstyrelsen som skall sörja för att de arbetslösa och arbetssökande erhåller lämpligt arbete. Den fria arbetsmarknadens behov av arbetskraft skall tillgodoses med den arbetskraft som där kan behövas. Nog måste det anses ganska olämpligt att arbetsmarknadsstyrelsen samtidigt skall uppträda såsom arbetsgivare. Här kan icke undvikas att styrelsen i vissa situationer kommer att uppträda såsom konkurrent om viss arbetskraft. Det synes vara självklart att styrelsen vill fylla egna behov före andra arbetsgivare. Ur arbetarnas synpunkt är denna dualism icke önskvärd. Även ur många andra synpunkter bör arbetsmarknadsstyrelsen hållas fri från direkta intressen såsom arbetsgivare på öppen eller sluten marknad.

Vad nu avhandlats och som endast rört statens arbetsuppgifter räcker emellertid icke för att åstadkomma en hög beredskap. Kommunerna måste engageras i samma syfte. Avsikten har också varit den, att kommunerna skulle medverka på detta område. Förberedelser till kommunernas medverkan sker nu genom överläggningar mellan kommunala myndigheter och arbetsmarknadsstyrelsen. Då de beslutande organen inom varje kommun är flera, blir det en tidsödande procedur, innan man där är färdig att principiellt taga ställning till några beredskapsarbeten eller andra produktionsbefrämjande åtgärder. För kommunerna är det då även fråga om dels statsanslag, dels statens tillstånd att taga upp lån för verkställighet av arbeten av skilda slag. Även om länsarbetsnämnderna medverkar vid de angivna förhandlingarna och vid dessa kan uppträda såsom sakkunniga, så blir denna form för att öka beredskapen tidsödande och besvärlig samt leder ofta icke till önskat resultat. Detta kan måhända i någon mån bero på att arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnden varken kan utlova eller till storleken bestämma statsbidrag och icke heller ålägga kommunerna att medverka. Förrän anslagsfrågan och rätten att upptaga lån för arbetenas utfö-

rande är klara, kan man knappast vänta sig något större intresse från kommunernas sida.

Det förefaller som om länsarbetsnämnderna borde utrustas med större befogenheter och skyldigheter att verka för att beredskapen mot arbetslöshet alltid hölles uppe till någon del. Länsarbetsnämnderna skulle med andra ord uppträda såsom förhandlare för statens räkning gentemot kommunerna. De förslag som nämnderna härvid komme fram till skulle därefter underställas arbetsmarknadsstyrelsen, vilken myndighet antingen skulle fastställa dessa eller överlämna dem till regeringen för fastställelse. Härav följer givetvis att jämkningar av planerna skulle kunna ske. Man åstadkom vidare genom en sådan metod konformitet i all den utsträckning detta var möjligt. Vidare borde arbetsmarknadsstyrelsen äga befogenhet att i viss utsträckning medgiva anslag och fastställa planerna. Dessa anslagsbelopp skulle då icke vara särskilt stora utan kunde hålla sig vid belopp av 50 eller 100 tusen kronor. Övriga anslag skulle givetvis beviljas i vanlig ordning.

Ett annat område där beredskapsarbeten skulle kunna förberedas utan större tidsspillan är sådana som med fördel skulle kunna utföras i privat regi. Hit hör exempelvis skogsvårdsarbeten, utdikningar, torvupptagning, enskilda vägar m. m. På detta område skulle arbetsmarknadsstyrelsen träffa överenskommelser med enskilda företagare och i den mån statsbidrag måste utgå lämna in förslag om sådana. Här skulle arbetsmarknadsstyrelsen icke äga befogenhet utanordna statsbidrag utan särskilt bemyndigande.

Inom landet finnes vidare en hel rad arbeten som skulle kunna utföras såsom beredskapsarbeten. Dessa arbeten tillhör de tidigare uppräknade affärsdrivande verken och bör drivas i deras egen regi. Här kan nämnas arbeten sådana som breddning av järnvägar från smal- till normalspårvidd, vägar, broar, kraftverk m. fl.

Av ovanstående följer att arbetsmarknadsstyrelsen egentligen endast skulle vara den samordnande och pådrivande kraften när det gäller alla dessa arbeten. Statens egna verk skulle driva sina arbeten i egen regi, kommuner och enskilda i sin regi. Fråga är då om det icke lämpligen borde vara så, att ett departement svarade för alla hithörande frågor. Lämpligast synes då vara, eftersom samtliga affärsdrivande verk sorterar under kommunikationsdepartementet, att man omorganiserade detta till ett kommunikations- och arbetsmarknadsdepartement såsom fallet är i en del länder.

Genom en sådan ändring av nuvarande kommunikationsdepartementet skulle en rationellare ordning kunna åstadkommas. Visserligen kan beredskapsarbeten ändå icke anordnas utan en viss tids förberedelse, men någon förkortning av denna förberedelsetid skulle ändock kunna åstadkommas. För det närvarande anses till och med förberedelsetiden behöva vara längre än den tid, under vilken de arbetslöshetsförsäkrade högst kan uppbära understöd i en följd eller 156 dagar. Fråga är om icke med en omorganisation av här föreslagen typ förberedelsetiden skulle kunna nedbringas till omkring

de 156 dagarna. För vissa arbeten kräves visserligen ändock en längre förberedelsestid, men man får hoppas att de kommer att utgöra undantag.

Vad i det föregående föreslås är emellertid av sådan karaktär och till sina verkningar så omfattande, att det icke kan genomföras utan en grundlig utredning. En sådan utredning tager också den lång tid, varför nu endast kan vidtagas vissa smärre jämkningar i den ordning som hittills följts.

På grund av vad ovan föreslagits tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om en skyndsam och allsidig utredning rörande frågan om effektivisering av förberedelserna till arbeten för motverkande av arbetslöshet samt att de förslag, vilka kan framkomma genom utredningen, föreläggas riksdagen så snart ske kan.

Stockholm den 15 januari 1953.

Carl Lindberg.